

Pædagogisk læreplan

Dagtilbud: Risskov dagtilbud

Dato: 20. august 2019

Den styrkede pædagogiske læreplan

Indledning

Alle dagtilbud i Danmark skal udarbejde en skriftlig pædagogisk læreplan med afsæt i bestemmelserne i dagtilbudsloven. Denne skabelon til den styrkede pædagogiske læreplan er udarbejdet i en arbejdsgruppe bestående af dagtilbudsledere, BUPL, FOA, De selvejende dagtilbud, områdechefer og forvaltningen.

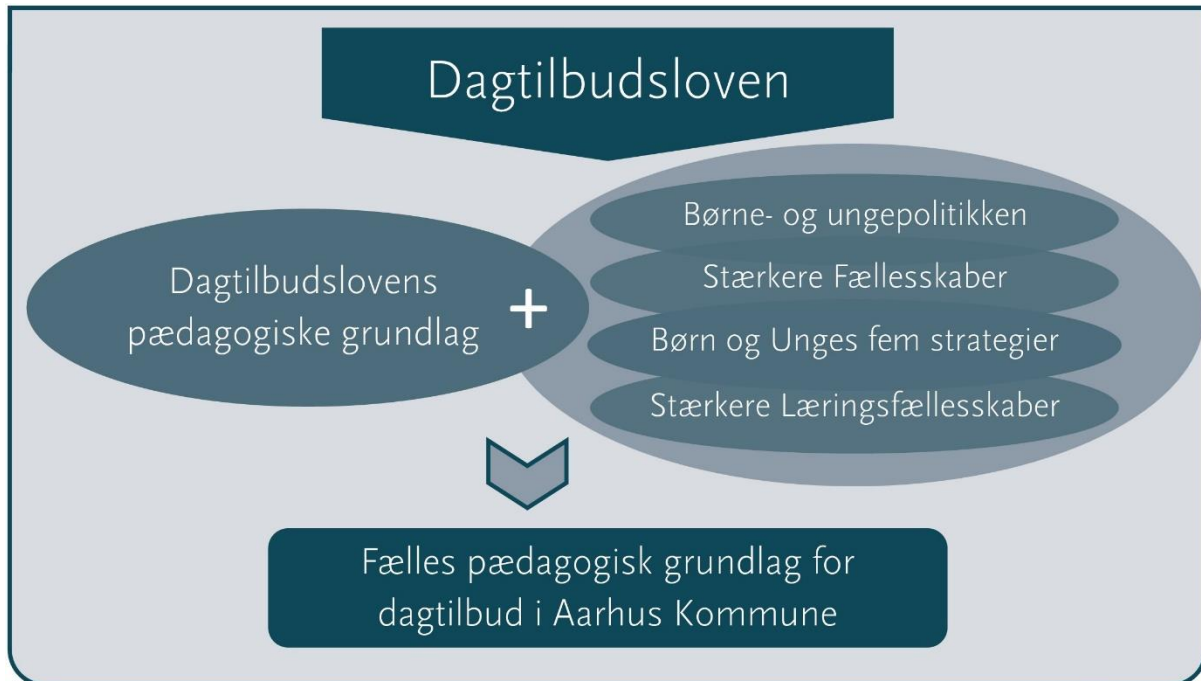
Skabelonen er en hjælp til at indfri de krav, der i lovgivningen stilles til den skriftlige pædagogiske læreplan, og er det redskab, som dagtilbuddene i Aarhus Kommune skal bruge til at udarbejde den pædagogiske læreplan.

Det er afgørende, at den styrkede pædagogiske læreplan udarbejdes i og tilpasses en lokal kontekst, så den bliver rammen for al pædagogisk arbejde i dagtilbuddet og et pædagogisk redskab, der understøtter det pædagogiske personales og ledelsens arbejde med at skabe gode pædagogiske læringsmiljøer for børnene. Læreplanen skal samtidig være med til at understøtte sammenhængen i tilbuddene til børnene, de unge og deres familier i lokaldistrikterne.

Temaerne i skabelonen er beskrevet ud fra det fælles pædagogiske grundlag for dagtilbud i Aarhus Kommune. Det pædagogiske grundlag tager afsæt i dagtilbudslovens formuleringer og vores lokale børne- og ungepolitik, 0-18-årsperspektivet, strategier mv.

Oktober 2018

Ministeriets intention med den pædagogiske læreplan er, at:

"... dagtilbuddets pædagogiske læreplan med udgangspunkt i de centrale elementer fra det pædagogiske grundlag og med udgangspunkt i de pædagogiske mål og indholdsbeskrivelser af læreplanstemaerne skal fungere som et pædagogisk redskab, der via korte relevante pædagogiske overvejelser, refleksioner og eksempler skal skabe en klar fælles retning for det pædagogiske arbejde, der foregår i dagtilbuddet, herunder sikre at den intenderede pædagogik er til stede hele dagen og i alle aktiviteter, rutiner med børnene m.v."

Ministeriets samlede beskrivelse af rammer for den pædagogiske læreplan er beskrevet i: **"Den styrkede pædagogiske læreplan – rammer og indhold"**, der kan findes på: www.emu.dk/omraade/dagtilbud under overskriften "Den styrkede pædagogiske læreplan".

Udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Inden den pædagogiske læreplan udarbejdes, skal der lokalt i dagtilbuddet tilrettelægges en proces for, hvordan den udarbejdes, hvem der inddrages hvornår, hvordan der arbejdes med den og overvejelser

om, hvordan arbejdet med den evalueres. Til at understøtte den proces har Børn og Unge udarbejdet en procesvejledning, der kan bruges som ramme for arbejdet.

Selve skabelonen til udarbejdelsen af den styrkede pædagogiske læreplan er bygget op, så der for hvert tema er en rammesættende tekst fra det fælles pædagogiske grundlag for dagtilbud i Aarhus Kommune. Herefter følger et skrivefelt med en vejledning til, hvad der skal være fokus på og forslag til tre refleksionsspørgsmål, der kan bruges som afsæt for drøftelser, dagtilbuddets beskrivelse af temaet og systematisk refleksion og evaluering.

Indholdet er:

1. Børnesyn
2. Dannelse og børneperspektiv
3. Leg og børnefællesskaber
4. Det pædagogiske læringsmiljø hele dagen
5. Læring og de seks læreplanstemaer
6. Børnemiljø
7. Børn i udsatte positioner
8. Forældresamarbejde
9. Inddragelse af lokalsamfundet
10. Sammenhæng med børnehaveklassen
11. Ledelse
12. Pædagogisk personale
13. Dokumentations- og refleksionspraksis
14. Evaluering

1. Børnesyn

Det at være barn har en værdi i sig selv, og i børnelivet skal der være plads, tid og ro til at være barn. Udgangspunktet er, at alle børn trives og udvikler sig, når de har passende udfordringer, ser mening og oplever anerkendelse og social samhørighed i forpligtende, rummelige og givende fællesskaber.

Beskrivelse af, hvordan det grundlæggende børnesyn kommer til udtryk hos os.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvordan understøtter vi organisatorisk, at børnene i vores dagtilbud oplever nærhed, omsorg og anerkendende relationer?
- Hvordan understøtter vi, at alle børn oplever social samhørighed?

- Hvordan arbejder vi for, at vores børnesyn altid er afsæt for vores praksis?
- ...

I Risskov dagtilbud arbejder vi på at skabe gode følelsesmæssige klimaer, hvor positive sociale relationer kan udfolde sig. Mellem børnene indbyrdes og mellem voksen og børn.

Vores børnesyn tager derfor udgangspunkt i at se hvert barn som et individ med sin egen identitet og egne følelser. Det er vigtigt for os, at det enkelte barn føler sig set og forstået, og at barnet oplever en reel samhørighed i sin dagligdag.

Med nærvær, omsorg og tryghed som fundament i det daglige arbejde, skaber vi grobund for passende udfordringer og stimulering af barnet ud fra nærmeste udviklingszone, det skaber udvikling, trivsel og læring for det enkelte barn.

Vi etablerer mindre gruppefællesskaber, som giver børn og medarbejdere mulighed for at skabe den tætte tilknytning, der – blandt andet – sikrer oplevelsen af social samhørighed. Vi sørger for at sætte organisatoriske rammer for børnene, så de er deltagende i både det store og det mindre fællesskab.

Medarbejderne har ansvaret for at rammesætte legen, som er det stærkeste pædagogiske redskab. Når vi sætter rammerne, har vi en opmærksomhed på at udvikle inkluderende fællesskaber. Vi har fokus på at støtte barnet i nye venne-relationer, herunder fokus på at have mere end én tæt ven. Det styrker barnets mestring af selvtillid og selvværd.

Barnets demokratiske stemme indgår i det daglige pædagogiske arbejde. Vi inddrager blandt andet børnenes ideer til aktiviteter, indkøb af legetøj og indretning af legemiljøer. Vi har samlinger, hvor vi taler om forskellige emner som venskaber og konflikthåndtering.

Vi har en åben og reflekterende tilgang til vores pædagogiske praksis. I det ligger en åbenhed og omstillingsparathed i forhold til rammerne i hverdagen, så børnene implicit er med til at påvirke struktur og planlægning i afdelingerne.

2. Dannelse og børneperspektiv

Børn skal føle sig set og forstået og opleve at have en demokratisk stemme. Børn skal være aktive medskabere af deres egen læring og udvikling inden for rammer, som de voksne har ansvaret for. Der skal lyttes til børnenes oplevelse af, hvordan det er at være i dagtilbud. Hvordan er deres oplevelse af, om de mestrer, kan finde mening og hører til? Børns oplevelse af indflydelse er en tidlig del af deres dannelsesproces og af udviklingen af demokratisk forståelse.

Beskrivelse af, hvordan vi sikrer børnenes ret til medbestemmelse og understøtter deres tiltagende mestring af eget liv.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvad forstår vi ved børnenes eget perspektiv og deres ret til medbestemmelse?
- Hvordan arbejder vi konkret med at få børnenes stemme frem?
- Hvordan får vi konkret anvendt børnenes perspektiver i vores pædagogiske læringsmiljøer?
- ...

I Risskov Dagtilbud har børn en hverdag, hvor de har mulighed for at byde ind med, hvad der optager dem. Vi er nysgerrige på børnenes perspektiv, deres ytringer og handlinger, der kommer til udtryk gennem lege og initiativer. Det handler om opmærksomhed på og systematisk refleksion over børnenes motiver; hvorfor de handler og ytrer sig, som de gør.

Vi tager udgangspunkt i disse refleksioner i vores tilgang til børnene. Både når vi indretter de fysiske læringsmiljøer og når vi planlægger aktiviteter. Ved at skabe tydelige rammer, motiverer vi børnene til deltagelse og differentierer samtidig i forhold til børnenes udviklingstrin. Vi arbejder for, at alle børn bliver set, hørt og forstået i deres oplevelser af sig selv og andre.

Vi indsamler viden og data ved blandt andet at lytte til og observere børnene. Den viden danner udgangspunkt for faglige refleksioner, og gør medarbejderne i stand til at synliggøre børnenes læring. For eksempel ved at italesætte den overfor børn og forældre.

I alle dagtilbuddets afdelinger har vi en struktur, der er synlig for både børn og voksne. Synligheden skaber vi blandt andet ved, at det pædagogiske personale er samstemte i de daglige rutiner. På den måde oplever børnene genkendelighed; for eksempel, når vi holder samling eller spiser frokost. Det skaber tryghed ved fællesskabet, og tryghed i at ytre sig, handle og udvikle sig i fællesskabet. Trygheden indfinder sig også, når børnene har en oplevelse af at høre til og have værdi i et fællesskab.

Det grundlæggende udgangspunkt hos alle medarbejdere er, at barndommen har en værdi i sig selv. At børns syn på og oplevelse af verden har værdi i sig selv. Dette er afsættet og rammen for vores pædagogisk arbejde. De pædagogiske læringsmiljøer vi skaber, tager udgangspunkt i børnenes perspektiver. Deres mulighed for medbestemmelse ser vi som betydningsfuld for deres udvikling og dannelse.

En forudsætning for det hele er, at vi kender vores børnegruppe og vi kender det enkelte barn. Med faglighed og hjerte lærer vi børnene at kende, og kan sætte hverdagens rammer, der sikrer børneperspektivet, trivsel, læring og udvikling.

3. Leg og børnefællesskaber

Fællesskaber udgøres af dem vi er, og det vi laver sammen. Alle børn i dagtilbud skal være en værdsat del af et fællesskab, og fællesskaberne skal have noget at byde på for alle børn.

Børns leg er grundlæggende for deres sociale og personlige læring og udvikling, og legen har en værdi i sig selv. Leg betyder både børns spontane leg på deres helt egne præmisser, og den leg, der igangsættes, rammesættes og eventuelt understøttes af de voksne omkring børnene.

Leg, læring, udvikling og dannelse sker i børnefællesskaber, som de voksne sætter rammerne for. Dagtilbuddets hverdag skal skabe rum til at børn kan indgå i både kendte og nye relationer på tværs af alder, køn og kultur. Det er det pædagogiske personale og ledelsens opgave at skabe balancen mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet.

Beskrivelse af den pædagogiske praksis, som understøtter udvikling af både børnefællesskaber og det sociale rum, hvor det enkelte barn lærer og udvikler sig. Beskrivelsen skal både omhandle børnegruppen på dagtilbudsniveau og de forskelle, der kan være afdelingerne imellem, samt børnegruppen i alderen 0-2 år og børnegruppen i alderen 3-6 år.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvordan kan vi arbejde med, at dagtilbuddets børnefællesskaber understøtter alle børns udvikling af gåpåmod og integritet, giver plads til legen og til i legen at afprøve forskellige roller og positioner?
- Hvad er vores opgave og ansvar, når vi etablerer børnefællesskaber, hvor børn kan lege og udvikle sig selv i samspil med andre?
- Hvordan sikrer vi, at alle børn på tværs af køn, kultur, og alder har lige muligheder, er en del af fællesskabet, og at de oplever, de har medbestemmelse?
- ...

I Risskov Dagtilbud har legen ikke kun en værdi i sig selv. Børns leg er også et enestående pædagogisk værktøj. Samtidig ser vi, at leg og læring har mange ligheder. Der er dimensioner af leg i barnets læring, og læring i deres leg. Begge kræver engagerede og inspirerende medarbejdere, der udfordrer, opmuntrer, støtter og hjælper barnet. Og altid har en anerkendende tilgang.

Vi skaber gode læringsrum ved kontinuerligt af udfordre de eksisterende rammer, inde som ude. Disse læringsrum, der udvikler sig i samspil med børnegruppen, sikrer, at medarbejderne bedst muligt kan udfordre børnenes gåpåmod og nysgerrighed. Både i de strukturerede aktiviteter og ved at give plads til børnenes frie leg, initiativer og fantasi.

Medarbejderne vurderer løbende, om det er nødvendigt at rammesætte legen og understøtte den, så alle børn kan indgå i et fællesskab, der skaber mest mulig udvikling, læring og tryghed.

I vores daglige praksis har vi stor opmærksomhed på at udvikle børnenes gåpåmod og integritet, som blandt andet er gavnligt når børnene leger sammen.

Vi sikrer rammer, der giver mulighed for leg i mindre og større grupper når det er muligt. Og vi sikrer lige muligheder for alle børn ved at lave aktiviteter, som alle børn kan deltage i. Det kan være igennem variationer i vores sangkuffert og afholdelse af samlinger på hvert deres udviklings-trin.

Vi støtter op om, at alle er en del af et positivt udviklende børnefællesskab. For at etablere fællesskaberne har medarbejderne opmærksomhed på sammensætningen af børnegrupperne, og tager afsæt i såvel det enkelte barn som i gruppen generelt. Vi opdeler i perioder eller efter behov både børnene efter køn, alder og kompetencer. På den måde skaber vi de mest harmoniske og understøttende rammer for leg og læring.

4. Det pædagogiske læringsmiljø hele dagen

Det pædagogiske læringsmiljø er rammen for børns trivsel og læring og indeholder mange af de andre aspekter beskrevet i skabelonen.

Det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbud skal være til stede hele dagen fra modtagelsen om morgenen til de sene eftermiddagstimer. Det pædagogiske læringsmiljø skal blandt andet give barnet mulighed for at eksperimentere og bruge fantasien, lege forskellige og udviklende lege og bruge både emotionelle, sociale og kognitive kompetencer.

I arbejdet med børn i dagtilbud er fokus på at skabe pædagogiske læringsmiljøer, der ud fra et helheds-syn understøtter trivsel, læring, udvikling og dannelse for alle børn. Det kræver viden, der med afsæt i faglig refleksion med kollegaer og ledelse, skal bruges til at udvikle stærkere pædagogiske læringsmiljøer for børnene og stærkere læringsfællesskaber for de professionelle.

Beskrivelse af det pædagogiske læringsmiljø og den intenderede pædagogik, som skal være til stede hele dagen og i alle rutiner og aktiviteter, både de planlagte vokseninitierede aktiviteter og børnenes spontane leg og aktiviteter. Beskrivelsen skal både rumme miljøet i børnegruppen på dagtilbudsniveau og de forskelle, der kan være afdelingerne imellem, samt børnegruppen i alderen 0-2 år og børnegruppen i alderen 3-6 år.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvad kendetegner et pædagogisk læringsmiljø, hvor der er fokus på udvikling af børnenes kompetencer gennem hele dagen?
- Hvordan udvikler vi de daglige rutiner, så de bliver en del af det samlede pædagogiske læringsmiljø og understøtter læreplanstemaerne?
- Hvordan tager vi skridtet videre fra intenderet pædagogik til konkret udførelse i praksis?
- ...

I vores dagtilbud har medarbejdere og ledelse et fælles blik for, hvordan vores pædagogiske praksis bedst organiseres og tilrettelægges, så børnene får de bedste betingelser for at lære og udvikle sig. Det handler både om det fysiske læringsrum, og den pædagogik, der udspiller sig i rummet.

Dagens struktur er gennemtænkt med refleksion over rammer, indhold, mål og organisering. Den overordnede er tilbagevendende; det sikrer en grundlæggende tryghed i barnet. Medarbejderne har planer for dagen, og de gennemføres på en fleksibel og differentieret måde, hvor der tages hensyn til børnenes tilstand, perspektiver og interesser. Vi følger børnenes initiativer og bygger videre på dem med fokus på den pædagogiske ramme, der er vores udgangspunkt.

Medarbejderne er lydhøre, indfølelse og nærværende, og kan gennem dialog, guidning og observation tilpasse hverdagens pædagogik til det enkelte barn og den enkelte gruppe.

Vi har fysiske rammer, der inspirerer børnene. Rammer, der motiverer og understøtter selvhjælpende og selvregulering samt sociale færdigheder. I forhold til børnenes produktioner, har medarbejderne en faglig opmærksomhed på, hvornår det er proces, og hvornår det er produkt, der er i fokus.

Vi inddrager børnene i alt, hvad vi gør - også i de praktiske gøremål. Vi er opmærksomme på at udforske muligheder i de daglige rutiner sammen med barnet. Se, at "det banale er det basale," som Møllehave beskriver det. Det gør vi ved at have bevidsthed om de læringsrum, der er i dagligdagsrutiner; når vi pusler, er i garderobe, er samlet ved måltider, går på toilettet. Og meget mere.

Det pædagogiske læringsmiljø skal være til stede hele dagen. Derfor er vores medarbejdere omkring børnene med nærvær til sidste barn afhentes.

5. Læring og læreplanstemaer

Børn lærer ved at udforske deres omverden med krop og sanser, ved at blive mødt af spørgsmål og udfordringer og ved selv at undres og stille spørgsmål. Børn lærer også ved at eksperimentere, prøve sig frem, fejle, gøre opdagelser og finde innovative løsninger. Børn lærer gennem kommunikation, udveksling og sociale interaktioner med de andre børn og de voksne i dagtilbuddet. Motivation og passende udfordringer har betydning for at lære og udvikle sig – både som individ og som del af et fællesskab. Børn har brug for voksne, der sætter rammer, guider og vil noget med dem, men de har også brug for plads til at være sig selv og til at gøre deres egne erfaringer.

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaerne skal tage udgangspunkt i Børne- og Socialministeriets beskrivelser af temaerne. Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges inden for Børne- og Socialministeriets to pædagogiske mål for hvert læreplanstema, hvor de pædagogiske mål beskriver sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Læreplanstemaerne er tilsammen udtryk for et bredt læringssyn, og det er afgørende, at de tænkes i en sammenhæng i dagtilbuddets arbejde. Opdelingen i temaer skal sikre fokus på forskellige centrale elementer i børns læring og udvikling i dagtilbud. Læs de ministerielt fastsatte indholdsbeskrivelser og mål for læreplanstemaerne i: "Den styrkede pædagogiske læreplan – rammer og indhold", der kan findes på: www.emu.dk/omraade/dagtilbud.

Læreplanstemaerne er:

1. Alsidig personlig udvikling.
2. Social udvikling.
3. Kommunikation og sprog.
4. Krop, sanser og bevægelse.
5. Natur, udeliv og science.
6. Kultur, æstetik og fællesskab.

Beskrivelse af, hvordan der i dagtilbuddet og afdelingerne arbejdes med alle læreplanstemaerne i en sammenhæng, for at understøtte et helhedsorienteret perspektiv på børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvordan organiserer vi arbejdet med læreplanstemaerne, så de fremstår i en sammenhæng?
- Hvordan sikrer vi, at samtlige læreplanstemaer er tilstede i vores læringsmiljøer, så de naturligt indgår i såvel børneinitierede som voksenorganiserede sammenhænge

- Hvordan finder vi viden om og inspiration til læreplanstemaerne, og hvordan følger vi børnenes udbytte af vores arbejde med læreplanstemaerne?
- ...

I Risskov Dagtilbud er de pædagogiske læringsmiljøer rammerne for udfoldelse af de seks læreplanstemaer. Temaerne indgår i børnenes hverdag som sammenhængende elementer.

Vores tilgang er derfor helhedsorienteret og cirkulær. Det betyder, at barnets alsidige personlige udvikling finder udfoldelse sammen med pædagogiske aktiviteter, hvor f.eks. krop, sanser og bevægelse er i centrum. Og hvor arbejdet med børnenes sprog naturligt udfolder sig i alle hverdagens aktiviteter.

Vores tilgang til læringsmiljøerne er at have børnenes intentioner for øje, nysgerrigt og undersøgende. At se og forstå børnene og at inddrage børnenes perspektiv. Vi er derfor opmærksomme på at have kendskab til barnets udgangspunkt, og hvilke strategier barnet bruger for at udvikle sig. Ud fra denne viden hjælper vi barnet med handlemuligheder.

Vores udgangspunkt er, at hverdagsrutiner og forudsigelighed skaber tryghed og mulighed for, at barnet kan øve sig. Vi har øje for, hvornår vi skal "gå foran", "gå ved siden af" og "gå bagved", og skaber mulighed for vekselvirkning mellem børnenes egen leg/egne initiativer og voksenstyrede aktiviteter.

Vi skaber inkluderende læringsmiljø ved at inddrage børnene, så de får passende ansvar, og oplever meningsfuldhed, fællesskab og demokrati i aktiviteterne og får en oplevelse af at være værdifulde. Det giver alle børn deltagelsesmuligheder, med udgangspunkt i deres individuelle forudsætninger.

Det gode samarbejde med forældrene er afgørende for barnets hele udvikling – også set i perspektivet læreplanstemaer.

Vi bruger de pædagogiske muligheder, der ligger i god organisering. At gribe muligheder i dagligdagen uden at udfordre den strukturelle tryghed. Vi organiserer ud fra, hvad børnene har brug for, herunder hvis der knytter sig særlige udfordringer til et barn. Vi deler børnene op i mindre eller større grupper, ligesom vi deler op på tværs af stuer. Gennem reflekteret organisation kan børnene indgå i forskellige aktiviteter, eller i samme aktivitet med forskelligt pædagogisk fokus.

Læringsmiljøerne, hvad enten det er i husene, på legepladserne eller i lokalområdet, sikrer en høj grad af fleksibilitet. Vi kan gribe naturoplevelser – eller andre – som de opstår. Samtidig er det vigtigt for os at sikre en dynamisk arbejdsplads for vores medarbejdere, hvor vi holder fast i faglig udvikling og ikke bliver 'blinde' på vores praksis. Derfor arbejder vores medarbejdere også på tværs af stuer, og ikke kun i faste teams i samme grupper.

Vi udfordrer os selv og vores praksis gennem faglig inspiration og udvikling. Vi har derfor etableret ressourcegrupper, der med særlig viden om f.eks. sprog eller motorik, kan inspirere på tværs af afdelingerne. Vi opsøger viden udenfor dagtilbuddet, ligesom vi inviterer kompetente aktører ind i vores afdelinger.

Vi samler data og registrerer tegn på børnenes udbytte af det pædagogiske arbejde med læreplanstemaerne. Vi vurderer, hvor vi lykkes og hvor vi skal forstærke. Vi tager afsæt i børnenes egne interesser og motivationer, samt vores faglig viden om børnenes udvikling, som væsentlige inspirationskilder.

Nedenfor præsenteres vores arbejde med de seks læreplanstemaer.

Alsidig personlig udvikling

Alsidig personlig udvikling drejer sig om at udvide børnenes erfaringer med dem selv og deres omgivelser samt give dem deltagelsesmuligheder i fællesskaberne. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse som igen forudsætter at det pædagogiske personale organiserer læringsmiljøer som understøtter udviklingen af disse.

Læringsmiljøer:

Vores udgangspunkt når vi tilrettelægger læringsmiljøerne med blik for barnets alsidige personlige udvikling er, at hverdagsrutiner, forudsigelighed og tydelighed skaber tryghed og mulighed for at barnet kan øve sig. Vi skaber muligheder for nærvær, deltagelse og fordybelse, og vi organiserer ofte børnene i mindre grupper fx spisegrupper, i garderoben, legemiljøer, der giver større mulighed for nærvær, samvær, ro og fordybelse. Børnene inddrages i dagligdagens rutiner/aktiviteter og får passende ansvar, så de oplever meningsfuldhed, fællesskab og demokrati, så de får en oplevelse af at være værdifulde. Vi skaber hermed et inkluderende læringsmiljø, der giver alle børn deltagelsesmuligheder, med udgangspunkt i deres individuelle forudsætninger og nærmeste udviklingszone.

Forældresamarbejde:

Det pædagogiske personale guider, opmuntrer og motiverer barnet til selvhjulpenhed og til at yde en indsats f.eks. ved påklædning i garderoben, ved borddækning, på toilettet ol. Personalet både ser og anerkender barnets initiativer og forsøger at se situationen fra barnets perspektiv. Personalet indgår i et ligeværdigt samarbejde med forældrene i forhold til bedst muligt at støtte barnet i sin udvikling. Der koordineres en fælles indsats i institutionen og hjemmet, fx ift. krav og forventninger. Et positivt samarbejde vil også smitte positivt af på børnene. Vi informerer om de områder hvor barnet særligt har øvet sig således forældrene har de bedste forudsætninger for at øve videre og vedligeholde kompetencerne i hjemmet.

Legen:

Læringsmiljøet skal give børnene lyst til at lege og deltagelse i aktiviteter, hvor de kan udfolde sig, udforske, og erfare sig selv og hinanden på mange og nye måder. Dette kan fx gøres ved en gang i mellem at justere på den fysiske indretning, således børnenes handlemønstre og lege ændres. Lyttende og anerkendende personale støtter og guider børnene i legen og opmuntrer dem til at løse egne konflikter, hvor de lærer at udtrykke følelser og behov samt mærke egne og andres grænser.

Social udvikling

Det pædagogiske læringsmiljø omkring børns sociale udvikling, tilrettelægges gennem fokuseret arbejde omkring det at styrke hvert barns selvværd og selvtillid og med at skabe fællesskaber, hvor børnene bliver opmærksomme på hinandens initiativer. Vi tager afsæt i zonen for nærmeste udvikling og italesætter forskelle, når vi f.eks. hjælper og guider børnene i deres interaktion.

Læringsmiljø:

Vi skaber læringsmiljøer i vores hverdag, hvor børnene er i mindre grupper, alderssvarende, på tværs af alder og/eller køn. Børnene inddrages i hverdagsrutiner, selv tage tøj på, toiletbesøg, dække rulleborde, rydde op efter leg og aktivitet m.m., det giver ansvar, fællesskab og social udvikling i kraft af deres tilknytning til hinanden.

Vi organiserer en dagligdag, hvor vores opmærksomhed er på børnenes indbyrdes relationer. Vi støtter børnene i selv at kunne løse konflikter, bede om hjælp og aflæse sociale koder og behov. Det gør vi ved at gøre børnene opmærksomme på hinanden, rose én i gruppen overfor de andre og dermed opnå domino effekt, sætte ord på gode oplevelser og eksempler, konkret på børneniveau, så der åbnes for nye og flere handlemuligheder.

Forældresamarbejde:

Forældresamarbejdet er betydningsfuldt, da forældre er medskabere af den fælleskultur. Forældre og personale er sammen børnenes rollemodeller, og vores fokus er på, hvordan vi omgås hinanden i huset, vi inviterer til den gode dialog og er nysgerrige på "hvorfor" og "hvad kan vi gøre ved det".

Legen:

Legen er særlig vigtig i den sociale udvikling, vi italesætter overfor børnene og støtter børnenes leg, så de har medbestemmelse omkring, hvem og hvad der skal leges med og hjælper til at inddrage dem, der ikke er med i legen. Vi er opmærksomme på at lade de børneinitierede lege være børnenes initiativer, men om nødvendigt stadig støtte deres leg.

Kommunikation og sprog

Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale. Det centrale for børnenes sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter deres kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Der er ligeledes centralt at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.

Læringsmiljø:

Læringsmiljøet må tilbyde børnene en bred vifte af sproglige læringsmuligheder og aktiviteter, der understøtter tilegnelsen af sprogforståelse, ordforråd, udtale og sætningsdannelse i sammenhænge der er meningsfulde for børnene. Det kan fx være når der læses eller fortælles historier, gennem samtaler, nysgerrige spørgsmål til legen og i det hele taget sætte ord på børnenes forskellige oplevelser. De sproglige læringsmuligheder indtænkes i alle rutiner og i planlagte og spontane aktiviteter, hvor børnene introduceres til nye begreber og udtryksformer såsom skrift-, symbol-, og billedsprog. I dagligdagen opdeles børnene flere gange i mindre grupper ex. frokost, aktivitet, hvilket understøtter at børnene igennem dagen har bedre muligheder for at indgå i dialoger/samtaler med en voksen.

De fysiske rammer og æstetikken i institutionen skal ligeledes understøtte sprogudviklingen og indbyde til aktivitet og leg. Eks. har vi bøger, tegne- og skriveredskaber og spil i børnehøjde. Vi har store og små rum indenfor og på legepladsen som er indrettet til både rolige (læsehjørner og dukkekrog) og vilde lege (puderum).

Forældresamarbejde:

Helt fra starten etableres et godt og trygt samarbejde med forældrene. Ikke alle forældre er bevidste om, hvor stor en rolle de selv spiller i forhold til deres barns sproglige udvikling. Derfor er det vigtigt i samarbejdet med forældrene, at vi som pædagogisk personale inspirerer forældrene til, hvordan de kan understøtte barnets sproglige udvikling ved at skabe et rigt sprogligt læringsmiljø i hjemmet. Vi opfordrer dem fx til at læse med børnene hver dag og i det hele taget tale med børnene om stort og småt i dagligdagen.

Legen:

Legen er vigtig som en øvebane for børnenes nonverbale og verbale kommunikation, ordforråd og sætninger. Derfor skal alle børn understøttes i at deltage i legen fx ved at de voksne nogle gange deltager i eller rammesætter børnenes leg. Når børnene leger, stiller vi åbne spørgsmål til legen og guider dem til, hvordan de kan interagere sprogligt og kropsligt. Ved planlagte aktiviteter eller ved spontane aktiviteter griber vi og udvider børnenes interesser og intentioner.

De voksne kan samtidig anvende børnenes legeindhold som pejlemærker til mulige samtaleemner, men også som pejlemærke for hvad der kan være en udfordring for det enkelte barns sprogudvikling. Der læses for børnene i alle afdelinger og til samlinger har børnene indflydelse på f.eks. valget af de sange vi synger og hvilke rim og remser der øves.

Krop, sanser og bevægelse

Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, eksperimentere, mærke og passe på kroppen - gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel. Derfor tilrettelægges vi læringsmiljøer som motiverer børnene til at udforske og eksperimentere med deres kroppe, sanser og forskellige bevægelsesformer i alle hverdagens aktiviteter, i rutiner og leg.

Læringsmiljø:

Vi tilrettelægges læringsmiljøer inde og ude, som giver børnene muligheder for at udfordre og udvikle deres fysiske færdigheder ved bevægelse og sansning. Vi indretter os med læringsrum som indbyder til forskellige former for vilde og rolige kropslige aktiviteter. F.eks. motorik/puderum hvor der kan laves motorik- og balancebaner, der kan hoppes, danses, tumles og der kan slappes af med mindfulness og altid med engagerede voksne, som ser sig selv som igangsættere og rollemodeller. På legepladsen tænkes bevægelse og sanseoplevelser ind ved indretningen. Gynger, cykler, klatrestativer, boldbaner udfordrer kroppen, og sanserne stimuleres bl.a. i sandkassen eller ved plantekasser som smages og duftes. Legetøj og materialer som børnene tilgår, købes ind med blik for stimulering af sanser, grov- og finmotorik. Vi bruger vores nærmiljø til at gå på tur til boldbaner, skov og strand.

Forældresamarbejde:

Forældrene inddrages via dialog og som samarbejdspartnere med hensyn til at give børnene gode betingelser for bevægelse, fx ved at dele vores pædagogiske overvejelser om værdien af lege hvor børnene kan slå sig lidt, og det at udfordre og følge børnenes bevægelsesmæssige og sanselige interesser fx når vi går tur.

Legen:

Vi har fokus på at bruge kroppen, sanserne og mange forskellige bevægelsesformer i alle dagligdagens lege, rutiner og aktiviteter. Vi har fokus på selvhjulpenhed og opmuntrer børnene til at øve sig og mestrer med kroppen fx selv at tage sin flyverdragt på eller hælde vand op i sit krus, når vi spiser. Børnene inviteres dagligt til deltagelse i forskellige aktiviteter og lege sammen med andre børn. Det kan være motorik/gymnastik, kropslige aktiviteter til samling f.eks. sanglege, gåture, og musikaktiviteter, hvor børnene erfarer forskellige rytmer, spiller på instrumenter og bevæger sig

til musikken. Vi maler, klipper og klitrer hvor fokus kan være børnenes finmotorik og koordinering og vi bager og smager.

Natur, udeliv og science

Det pædagogiske læringsmiljø omkring natur, udeliv og science tilrettelægges så det giver børnene en bred viden om naturbegrebet. Børnene inddrages, støttes og guides til at turde bruge og opleve naturen med sanserne – se, mærke, høre, smage og lugte og nysgerrigt bruge naturen.

Læringsmiljø:

Læringsmiljøer skabes inde, på legepladsen og på ture til fx skov og strand. Vi griber naturoplevelser og følger børnene i deres egen søgen. Vi taler med børnene om de fænomener vi møder på vores vej, døgnets og årets gang, vejret, himmellegemer, planter, dyreliv og træer osv. Vi inddrager snakken om vejret når vi taler om, hvilket tøj passer til vejsituationen, skal vi have solcreme på. Vi følger og støtter børnene når de bruger deres krop, klatre i træer, gynger, hopper osv.

Med gode læringsmiljøer bygger vi mental bro mellem den konkrete læring og naturvidenskabens forståelser og begreber, når vi tæller, måler og vejer ingredienser til den mad vi tilbereder på bålet, bager boller m.m. Når vi planter urter, samler skrald på vores ture, snakker om luft, lys, former og farver på de forskellige årstider, magnetisme f.eks. når vi bygger togbane og togene ikke vil sidde sammen, hvorfor mon det?

Forældresamarbejde:

Vi inddrager forældre, f.eks. medbringes fisk fra fisketuren, som børnene kan se og føle, og som vi måske tilbereder og smager i fællesskab. Børnene har også mulighed for at medbringe noget de har fundet selv eller sammen med deres forældre, som de kan vise frem/fortælle om.

Legen:

Vi leger og lytter, mærker sandet mellem tæerne. Leger med naturen, pinden er sværdet, sandet er kagen, blomster og bær er ingredienser, vandpytter og våde sko. Vi laver hinkeruder, skriver tal og bogstaver, leger med mængder og størrelser, farver og former. Børnene eksperimenterer i deres leg, de bruger de erfaringer de får og bygger videre på dem. Flytter vandet fra vandpytten med plastiklastbilerne, til kanaler lavet i sandet.

Kultur, æstetik og fællesskab

Det pædagogiske læringsmiljø omkring kultur, æstetik og fællesskab tilrettelægges gennem fokuseret arbejde omkring det at styrke hvert barns mulighed for at udforske, skabe og aktivere sanser, følelser og oplevelser. Læringsrummet er sat af de voksne, men børnene er med til at udvikle

aktiviteterne gennem leg, fantasi og herigennem skabe deres egen kultur for børn, med børn og af børn. I dagtilbuddet og i afdelingerne organiserer vi os med forskellige grupper på tværs: yngste-mellemste- og ældste- gruppe for de kommende skolebørn.

Læringsmiljø:

Vi indretter læringsmiljøer både inde og ude, der inspirerer og samtidig giver grobund for uforstyrret leg og fordybelse. Vi skaber læringsmiljøer der åbner for kreative muligheder og kalder på børnenes nysgerrighed. Vi fokuserer på at have en demokratisk kultur, hvor børn bliver inddraget i beslutninger. Dette skaber en stærk læringsramme for børnene og de autentiske, nærværende voksne der omgiver dem.

Kulturen bliver synliggjort ved de skikke og rutiner vi har i institutionerne, såsom samling hvor vi gentager sange, læser/lytter til bøger, synger klassiske danske sange, holder bordskik, massage, osv. Vi holder fast i danske traditioner som, juletraditioner, fastelavn, påskeklip, høstfest osv. Derudover har vi vores faste årlige traditioner, emneuger, sommerfest, ture, båldage, cirkus m.m. Vi inspireres ude af f.eks. børnekulissen, AROS, børnekulturhus, besøg på de lokale plejehjem, kirken m.v.

Forældresamarbejde:

Vi har fokus på den kultur hvert barn har med sig hjemmefra og barnet har mulighed for at dele den ved f.eks. at have et familiefotoalbum i institutionen, forældre/bedsteforældre kommer og fortæller om deres kultur og laver mad fra deres del af verden.

Legen:

I legen og i vores hverdag arbejder vi fokuseret med at skabe fællesskabsfølelse blandt børnene. Vi understøtter gennem legen de enkelte fællesskaber og hjælper med at lave nye eller udvide de eksisterende ved at komme med inspiration og input til legen. Børnene mødes således af en differentieret og improviseret pædagogik.

6. Det fysiske og æstetiske børnemiljø

Det fysiske miljø bør invitere til leg, udforskning af omgivelserne og såvel fysisk aktivitet som fordybelse både inde og ude. Den fysiske indretning bør være fleksibel i forhold til at kunne bruges til varierende pædagogiske formål, men bør samtidig muliggøre en kontinuitet i længerevarende lege og andre aktiviteter.

Beskrivelse af, hvordan de fysiske rammer, inde som ude, understøtter målene for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes læring, som er fastsat inden for hvert af de seks læreplanstemaer (se målene [her](#)). Her beskrives både de generelle betragtninger vedrørende de pædagogiske læringsmiljøer for hele dagtilbuddet og de forskellige afdelingers særlige rammer, muligheder og evt. udfordringer.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvordan skaber vi rammer og indretning, der understøtter mulighederne for forskellige voksen- og børneinitierede aktiviteter, leg, fordybelse, fysisk udfoldelse mv.?
- Appellerer vores fysiske rammer i alle afdelinger til børnenes nysgerrighed og lyst til at udforske såvel inde som ude?
- Har vi regler, en organisering eller en kultur, der begrænser mulighederne for at bruge de fysiske rammer optimalt?
- ...

I Risskov Dagtilbud har medarbejderne ansvaret for at rammesætte legen, som er det stærkeste pædagogiske redskab. Derfor eksperimenterer vi med vores indretning, da der i det, ligger en åbenhed og omstillingsparathed i forhold til rammerne i hverdagen, og børnene er implicit med til at påvirke struktur og planlægning i afdelingerne.

Børnene lærer og udvikler sig i samspillet med de andre børn og voksne i afdelingens fysiske og sociale læringsmiljø. Indretning af de fysiske omgivelser har således stor betydning for børnenes muligheder for erfaringsdannelse og for det sociale liv og dermed for deres læring, udvikling, trivsel, og dannelse. For når vi sætter rammerne, har vi en opmærksomhed på at udvikle inkluderende fællesskaber, med fokus på at støtte barnet i nye venne-relationer, herunder fokus på at have mere end én tæt ven. På den måde understøtter vi barnets robusthed i relations-dannelsen.

Barnet lærer ved at undersøge og gå på opdagelse i afdelingen. Vores rum skal danne rammer og invitere til gode læringsoplevelser, derfor indgår rum og indretning i de pædagogiske overvejelser og valg for indkøb af materialer og møbler. Dette gælder både inde og ude på legepladsen. Vores børnesyn understøtter barnets lyst til at undersøge og gå på opdagelse ved at være nærværende, empatiske og tillidsskabende pædagogiske medarbejdere, der alle er autentiske voksne i samværet med det enkelte barn.

Vi indretter rummene så det giver mulighed for at gruppere sig i mindre grupper, der giver grobund for uforstyrret leg og aktiviteter, i større eller mindre fællesskaber. Vores indretning giver mulighed for at have aktiviteter på et højt eller lavt lydniveau og bevægelse i stor eller lille udfoldelse. I vores børnesyn indgår anerkendelse af barnets demokratiske stemme. I det daglige pædagogiske arbejde ligger denne anerkendelse i forlængelse af vores fokus på de gode fællesskaber. Medarbejderne ser muligheder fremfor begrænsninger, så barnet udfordres og støttes i sin nysgerrighed og nærmeste udviklingszone.

Vi træffer reflekterede beslutninger omkring de fysiske omgivelser og indretning af disse i en fortsat vekselvirkning med de pædagogiske målsætninger. Det er vores hensigt at rummene skal afspejle det pædagogiske grundlag.

7. Børn i udsatte positioner

Dagtilbud af høj kvalitet med gode pædagogiske læringsmiljøer har stor betydning for alle børn, men særligt for børn i udsatte positioner. Børn kan være i udsatte positioner af vidt forskellige grunde, og det pædagogiske personale og andre fagprofessionelle har ansvar for med tidlig, rettidig indsats at identificere børn med behov for en særlig opmærksomhed. Samtidig skal der arbejdes med rummelige fællesskaber, hvor alle børn har en naturlig plads. Børn i udsatte positioner skal støttes, så de både udfordres tilpas og oplever mestring i det almene fællesskab og efter behov også i mindre gruppesammenhænge med et særligt fokus. Nogle gange skal legen støttes, guides og rammesættes, for at udsatte børn kan være med, og for at legen udvikler sig positivt for dem. Kvaliteten i interaktionen mellem barn og voksen er betydningsfuld for alle børn, men i særlig grad for børn i udsatte positioner.

Beskrivelse af, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter alle børns trivsel, læring, udvikling og dannelse, og hvordan der udvikles rummelige fællesskaber, som alle børn oplever at være en betydningsfuld del af.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvordan sikrer vi, at børn i udsatte positioner i vores dagtilbud har de pædagogiske, strukturelle og fysiske rammer, de har behov for?
- Hvordan arbejder vi konkret med børnefællesskaber i vores dagtilbud, så børn i udsatte positioner indgår som en betydningsfuld del?
- Hvordan tager den voksne ansvar for kvaliteten i interaktionen og relationen med det enkelte barn?
- ...

I vores dagtilbud ser vi det udsatte barns ressourcer og møder det med positive forventninger. Nøjagtig som med de øvrige børn i dagtilbuddet. På samme måde er det helt afgørende med en anerkendende og positiv kontakt til de udsatte børn. Med positiv kontakt og opbygning af tillid, sikrer vi det udsatte barn en plads i børnefællesskabet. Gennem en plads i fællesskabet, vokser barnet i egne og andre børns øjne.

Børn i udsatte positioner skal mærke, at de er en betydningsfuld del af børnefællesskabet, ligesom deres forældre er tilsvarende betydningsfulde i forældrefællesskabet. Vi sikrer børnenes plads i

fællesskabet ved at sørge for, at alle børn bliver set og hørt i aktiviteter, samlinger og spisesituationer. Ved at hjælpe og støtte børn i gang med leg og aktiviteter. Ved at lade det enkelte barn stå frem og vise hvad det kan. Vi sikrer også plads i børnefællesskaber ved at have tydelige aftaler kollegaer imellem.

Vi forbereder os grundigt, når vi varetager børnenes læring og udvikling. I vores afdelinger opstiller vi handleplaner og bruger progressionsmodellen, hvor aktiviteten rammer nøje ind i barnets zone for nærmeste udvikling, som er der, hvor læring og udvikling finder sted. Vi differentierer vores pædagogiske praksis, så alle børn profiterer af vores pædagogiske læringsmiljøer.

Dagtilbuddets medarbejdere sammensætter homogene grupper, der giver mulighed for legerelationer på tværs af børnegrupperne, der supplerer børnenes styrker og svagheder. Vi arbejder med guidning for at give et udsat barn plads og rum til at være i en mindre gruppesammenhæng. Her har den voksne i højere grad mulighed for at arbejde målrettet med barnets udfordringer. Om det er sociale, motoriske, sproglige udfordringer eller andet.

Dagen gøres overskuelig og genkendelig. For eksempel gennem en tydeligt struktureret hverdag, som kan tilpasses børnenes behov. På det strukturelle plan kan det være kommunikation, som alle er enige om og har indsigt i. På den måde undgår vi misforståelser, og barnet mærker tryghed og kontinuitet. Vi sørger for, at de fysiske rammer er optimale for det enkelte barn. Det betyder blandt andet, at børn har mulighed for at lege i et afskærmet rum og at afdelingerne har et stille- rum, børnene kan søge hen i.

Vi er opmærksomme på tydelig og vedvarende information til kollegaer og forældre. Vi inddrager andre relevante fagprofessionelle, når vi arbejder med børn i udsatte positioner, og er opmærksomme på relevante politikker, handleplaner og vidensdeling. Det gælder også i den vigtige overgangsformidling til børnehave og til skole.

8. Forældresamarbejde

Et godt forældresamarbejde om børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse er af afgørende betydning. Forældrene skal derfor både inddrages aktivt i og have indflydelse på dagtilbuddets arbejde. Samarbejdet sker både i form af det formelle bestyrelsesarbejde/forældrerådsarbejde og samarbejdet i hverdagen på tværs af dagtilbud og hjem om det enkelte barn, og om skabelsen af inkluderende børnefællesskaber.

I det daglige forældresamarbejde indgår også vejledning af og sparring med forældrene om, hvordan de understøtter deres barns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Det pædagogiske personale og forældrene afstemmer forventningerne til hinanden og samarbejdet, med afsæt i den enkelte families behov, og alle skal opleve, at de bliver set, hørt og har indflydelse.

Beskrivelse af, hvordan forældresamarbejdet faciliteres og rammesættes, både formelt og i hverdagen, så der samarbejdes om barnets og børnegruppens trivsel og læring på tværs af dagtilbud og hjem, baseret på den enkelte families behov. Beskrivelse af hvordan alle forældre inddrages og involveres aktivt som ressourcer for deres børns trivsel, læring og udvikling.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvordan samarbejder vi med forældrene om overgange?
- Hvilke muligheder for vejledning og sparring giver vi forældre i relation til børns trivsel, læring, udvikling og dannelse?
- Hvordan samarbejder vi med forældre om det enkelte barn og om skabelsen af inkluderende børnefællesskaber?
- ...

Vores samarbejde med forældre går gennem dialog for herved at finde ind til, hvordan vi i fællesskab kan styrke barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse.

For os betyder:

Trivsel: tillid og tryghed

Læring: lærerig leg og legende læring

Udvikling: lære af i går, leve i dag og glæde os til i morgen

Dannelse: fællesskab og samhørighed, at kunne og at skabe

Vi taler sammen i hverdagen, når barnet bliver afleveret og hentet, og vi taler sammen under rammesatte samtaler:

- Vi afholder status-udviklingssamtaler, når barnet er mellem 9 og 14 mdr.
- Vi afholder gruppesamtaler, når barnet er 2 år.
- Vi afholder status-udviklingssamtaler samt overleveringssamtaler, når barnet er 2,10 - 2,11 år.
- Vi afholder opstartssamtaler i børnehaven, når barnet er 3 - 3,4 år.
- Vi afholder gruppesamtaler, når barnet er 4 år.
- Vi afholder status-udviklingssamtaler, når barnet er 5 - 6 år.

Gruppesamtaler med forældrene afholder vi med fokus på pædagogiske temaer, som vedrører den eksakte børnegruppe og er et møde, hvor medarbejdere og forældre i fællesskab kan drøfte temaerne.

Overgangssamtalerne tager udgangspunkt i et dialoghjul, som forældre og medarbejdere skal udfylde og taler ud fra.

Hver afdeling har deres egen procedure for barnets opstart, hvilket I ofte bliver introduceret til inden barnet starter eller ved opstartssamtalen.
Forældrene får mulighed for indflydelse i dagtilbuddets virke gennem deltagelse i forældreråd og dagtilbudsbestyrelsens arbejde.

9. Inddragelse af lokalsamfundet

Som led i arbejdet med den pædagogiske læreplan skal dagtilbuddet overveje, hvordan lokalsamfundet i form af fx skoler, biblioteker, museer, idrætsstilbud og -faciliteter, plejehjem, erhvervsliv mv. kan inddrages med henblik på at styrke dagtilbuddets pædagogiske læringsmiljø.

Dagtilbuddet skal endvidere overveje om et samarbejde med fx ældre medborgere, skolebørn fra mellemtrinnet og udskolingens eller andre frivillige i lokalsamfundet, der ønsker at bidrage med en særlig viden eller interesse inden for eksempelvis natur, sport, musik, sundhed eller håndværk, kan bidrage til at styrke arbejdet med pædagogiske læringsmiljøer.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.

Beskrivelse af, hvordan dagtilbuddet, herunder bestyrelsen og forældre, inddrager lokalsamfundet i arbejdet med at etablere pædagogiske læringsmiljøer for børn og herved giver børnene kendskab til det samfund, de lever i, og de muligheder, det giver.

Forslag til refleksions spørgsmål:

- Hvilke ressourcer og mulige kontakter er til stede i vores lokalsamfund, og har vi kontakt hertil?
- Hvordan kan disse bruges og inddrages i at skabe eller understøtte pædagogiske læringsmiljøer?
- Hvordan kan dagtilbuddet i samarbejde med bestyrelsen åbne sine fysiske faciliteter til lokalområdets behov for herved at understøtte børns trivsel, læring, udvikling eller dannelse?
- ...

I Risskov Dagtilbud åbner vi op for omverdenen, ved at samarbejde med det omkringliggende samfund. Vi inddrager vores lokalmiljø i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn. Det bidrager til børns læring med forskelligartede tilbud, og vi bidrager til børnenes vigtige oplevelse af at være en del af noget større. Vi er opsøgende i forhold til kompetencer, vi ikke har i dagtilbuddet og har gode erfaringer med samarbejde med andre faggrupper, hvoraf nogle er under opstart, mens andre er mere etablerede.

Eksempler på inddragelse af lokalmiljøet i Risskov Dagtilbud:

- I dagtilbuddet samarbejder vi med de lokale folkeskoler i forbindelse med sammenhænge fra dagtilbud til skole. SFO'en står blandt andet for en åben hus-dag, hvor dagtilbuddet er inviteret. Samarbejdet giver mening i forhold til at styrke det fælles arbejde med børnene. Det bygger bro for de store børnehavebørn, og er med til at skabe en rød tråd i en vigtig overgangsfase i børnenes liv. Vi udveksler ideer og perspektiver og finder inspiration.
- Vi samarbejder med boligforeninger i vores lokalområde, der er rigt på udviklende og sjove læringsmiljøer for børn. Sammen med boligforeningerne har vores børn været med til at sætte løg, til glæde for alle forbipasserende. Skov og strand bruger vi flittigt sammen med børnene, herunder Uno-centeret i Risskov, hvor der er tilknyttet flere medarbejdere. Her benytter vi os af, at man som institution har mulighed for at låne forskellige remedier til arbejdet med naturen og de læreplanstemaer, der finder udfoldelse her.
- Vi bruger bibliotekets faciliteter, for eksempel i forbindelse med arbejdet med børns tidlige sprog. Biblioteket giver os mulighed for at deltage i forskellige kulturelle arrangementer, filmforevisninger, teater og lignende. Biblioteket kan også være vores ramme om dialogisk læsning.
- Afdelingerne samarbejder med de lokale plejehjem. Besøgene på plejehjemmet kan have forskelligt indhold, så som sang og kreative aktiviteter. De ældre borgere og børnene kan skabe generationsmøder, der understøtter mangfoldighed og introducerer børnene til nye oplevelser, hvor den ældre kan have en særlig viden eller interesse.
- Institutionerne i dagtilbuddet har mulighed for at benytte idrætsforeninger og springhal-lens faciliteter om formiddagen. Gennem samarbejdet får børnene nye muligheder for leg og bevægelse, og det pædagogiske personale får mulighed for at udvikle deres faglige kompetencer i andre miljøer.
- Forældre og andre faggrupper kan bidrage til det pædagogiske arbejde og tilføre en særlig viden, der understøtter læringsmiljøet i afdelingen. For eksempel har vi haft besøg af en forælder, der er børnelæge, og som har holdt oplæg for personale og de øvrige forældre om, for dagtilbuddet, aktuelle emner. Herunder hvornår barnet må komme i institution i forbindelse med sygdom.

10. Sammenhæng med børnehaveklassen

Sammenhæng i børnenes liv betyder, at skolen bygger videre på et tydeligt børneperspektiv, der tager over, hvor dagtilbuddet slipper. Det skoleforberedende arbejde i dagtilbud handler især om, at der i børnenes sidste år i dagtilbud etableres pædagogiske læringsmiljøer, der understøtter børnenes sociale

kompetencer og færdigheder som vedholdenhed og fordybelse. Derved forberedes de på at møde nye sociale og faglige sammenhænge med tro på egne evner, nysgerrighed og gå-på-mod. Det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbud skal også introducere til og give børnene mulighed for at udvikle faglige færdigheder i form af leg med bogstaver, tal, mønstre, former m.v.

Beskrivelse af sammenhængen mellem skole og dagtilbud og af, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbud etableres et pædagogisk læringsmiljø, der understøtter børnenes dannelsesparathed og skaber sammenhæng til børnehaveklassen.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvordan arbejder vi med læreplanstemaerne, så vi understøtter børnenes lyst til at lære og til at indgå i nye og kommende fællesskaber?
- Hvordan tager vi ansvar for en god overgang, fx ved at understøtte deres mod på nye udfordringer, deres evne til fordybelse, vedholdenhed og til at tage initiativ til at indgå i nye relationer?
- Hvordan tilrettelægger vi et gensidigt forpligtende samarbejde mellem dagtilbud og SFO/skole og forældre for meningsfulde overgange fra dagtilbud til skole og fritidstilbud?
- ...

I Risskov Dagtilbud er det vigtigt for os at gøre børnenes møde med skolelivet positivt, glædeligt og trygt. Vi lykkes med det ved at holde fast i den udviklingsmæssige progression, som hvert enkelt barn er i, og ved at arbejde opmærksomt med børnenes selvstændighed, psykiske robusthed og selvkontrol.

Fra barnet begynder i vores dagtilbud, har vi fokus på sprog og udvikling af de sociale og personlige kompetencer. Elementer og kompetencer, som barnet bringer med sig i overgangen til det nye liv som skoleelev. Vi sætter det hele i spil i vores storbørnsgrupper. Her aftales hvilke bøger, sange, lege, rim og remser børnehaven kan arbejde med og som skolen vil fortsætte med. På denne måde sikrer vi genkendelighed i overgangen fra børnehave til skole.

Det er et fælles anliggende for medarbejderne i både dagtilbud og skole at skabe de bedste muligheder for børnene i overgangsfasen. I dagtilbuddet betyder det, at vi sikrer et pædagogisk læringsmiljø for de ældste børn, som understøtter modet til nye udfordringer, fordybelse, vedholdenhed, at kunne indgå i et børnefællesskab og at tage initiativ til at indgå i relationer.

Dagtilbuddet har et storbørnsudvalg, der mødes tværgående fire gange om året. Vores mål er, at børnene får et kendskab til hinanden på tværs af dagtilbuddet og får positive erfaringer med at deltage i dagtilbuddets fællesskaber, gennem styrkelse af legen i de tværgående aktiviteter får barnet positive forventninger til de sociale fællesskaber i skolen.

Vores storbørnspædagoger og børnenes kommende lærere i børnehaveklassen afholder møde i månederne op til skolestart. Her udveksler vi viden og erfaringer og vi drøfter løbende, hvordan det er gået, og hvad vi kan tage med os fremadrettet.

11. Ledelse

Ledelsen har ansvaret for, at personalet besidder viden og konkrete kompetencer til at kvalificere det pædagogiske læringsmiljø og til at inddrage forældrene. Ledelsen understøtter og kvalificerer faglige, pædagogiske refleksioner hos personalet via facilitering, sparring og løbende metodeudvikling med fokus på udvikling af de pædagogiske læringsmiljøer og på at skabe stærkere læringsfællesskaber. Den samlede ledelse understøtter dagtilbuddets åbenhed over for lokalsamfundet. Den pædagogiske leder organiserer arbejdet, så det understøtter personalets arbejde med den pædagogiske læreplan.

Beskrivelse af, hvad ledelsens opgave er, for at der leves op til de ministerielt fastsatte mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes læring inden for hvert af de seks læreplanstemaer. Beskrivelsen skal både rumme dagtilbuddets ledelse samt de individuelle forskelle, der måtte være afdelingerne imellem, samt børnegruppen i alderen 0-2 år og børnegruppen i alderen 3-6 år.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvordan sikrer og understøtter ledelsen, at den pædagogiske praksis ledes gennem den styrkede pædagogiske læreplan?
- Hvordan sikrer ledelsen en løbende udvikling af personalets viden og kompetencer?
- Hvordan understøtter organiseringen af dagligdagen, at der er mulighed for faglig refleksion over egen og fælles praksis?
- ...

I Risskov Dagtilbud er det ledelsen, som overordnet kvalificerer den pædagogiske indsats i dagtilbuddet. Som ledelse har vi hele tiden blik for, hvordan praksis kan rammesættes og organiseres, så børnene får de bedste betingelser for at lære og udvikle sig.

Det handler med andre ord om altid at holde fokus på kerneopgaven. Det betyder, at lederen står tydeligt i forhold til retning og ramme for praksis. Skaber legitimitet for læreprocesser og står i spidsen for læringsledelse. Sætter retning for stærkere læringsfællesskaber (SLF) og den styrkede pædagogiske læreplan.

Vi skaber en kultur, der er båret af tryghed og professionel tillid, der muliggør refleksive dialoger. I såvel ledelse som i hele gruppen af medarbejdere. Ledelsen er rollemodel gennem en anerkendende arbejdskultur, hvor lederen selv er villig til at give og modtage feedback i forhold til kerneopgaven. Hvor lederen ser nysgerrigt og undersøgende på det pædagogiske personales praksis, med henblik på at give feedback og sparring, der kan kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Vi deler vores viden om god pædagogisk praksis gennem læringsfællesskaber på tværs af dagtilbuddet. Det gør vi blandt andet gennem vores ressourcegrupper, vuggestuegruppen, SLF, storebørnsgruppen, motorik- og sproggruppen. Vi gør det ligeledes ved, at de pædagogiske ledere har en læringsmakker.

Vi har tilmeldt to medarbejdere fra hver afdeling til Læringsdage som faglige fyrtårne for at styrke indsatsen omkring Stærkere Læringsfællesskaber, ligesom vi har uddannet to motorik- og to sprogvejleder.

Vi afholder fælles personalemøder for alle medarbejdere i dagtilbuddet, hvor medarbejdere på tværs af dagtilbuddet drøfter det pædagogiske grundlag og de seks læreplanstemaer. For at kvalificere ledelse af personalemøderne har vi i ledelsen skiftende læringsmakker bestående af to pædagogiske ledere.

12. Pædagogisk personale

Det pædagogiske personale skal sammen skabe et pædagogisk læringsmiljø, hvor der er plads, tid og ro til at være barn. Det er hensigten, at legen og den legende tilgang til læring, barnets interesser, undren og nysgerrighed, samt det pædagogiske personales viden om at fremme læring og udvikling, er udgangspunktet for de læreprocesser, som barnet indgår i. For at kunne lykkes med dette er det centralt, at det pædagogiske personale i det interne arbejde både kan tage ledelse og give følgeskab.

Beskrivelse af, hvad det pædagogiske personales opgave er, for at der leves op til de ministerielt fastsatte mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes læring inden for hvert af de seks læreplanstemaer. Beskrivelsen skal både rumme dagtilbuddet generelt samt de individuelle forskelle, der måtte være afdelingerne imellem, samt børnegruppen i alderen 0-2 år og børnegruppen i alderen 3-6 år.

Forslag til refleksions spørgsmål:

- Hvordan organiserer det pædagogiske personale arbejdet, så vores fokus er på børnenes individuelle behov for støtte, guidning og udfordring i deres leg og aktiviteter?
- Hvordan støtter det pædagogiske personale hinanden i at være gode rollemodeller, der bekræfter og inspirerer børnenes kreativitet, nysgerrighed og eksperimenterende leg?

- Hvad kræver det af den enkelte, når der skal være en intenderet pædagogisk tilgang til børnene over hele arbejdsdagen i såvel børne- som vokseninitierede aktiviteter?
- ...

I Risskov Dagtilbud arbejder vi på at udføre den pædagogiske opgave ud fra en høj faglighed, der tager udgangspunkt i det daglige møde med børnene og forældre.

Det betyder at vores medarbejdere har fokus på fællesskabet og arbejdet ud fra et anerkendende, lyttende og omsorgsfuldt perspektiv. Vi møder omgivelserne med respekt og med nysgerrighed. Børnenes initiativer følges tæt, gennem medarbejdernes opmærksomhed på det enkelte barns udgangspunkt; her ses nærmere på hvor er der behov for at udvikle, udfordre og guide i forhold til barnets nærmeste udviklingszone.

I Risskov Dagtilbud støtter medarbejderne hinanden ved at have en tydelig og åben dialog, der inviterer til spørgsmål og refleksion. Vi lægger vægt på at have en feedback kultur, der er vidensbaseret og som er med til at udvikle vores praksis til gavn for børnene. På den måde løfter vi fagligheden og inspirerer hinanden – både i egne afdelinger og i dagtilbuddets ressourcegrupper. På samme vis sikrer vi, at vi arbejder med fælles mål. Fagligheden betyder, at vi i hverdagen bruger vores viden om børns udvikling og hvilke pædagogiske tiltag, der skal til for at understøtte udviklingen af børns læring, dannelse og udvikling. Herudfra ser vi på hvilke læringsrum vi skal etablere, hvilke grupper skal vi evt. dele op i – større eller mindre; hvilke pædagogiske og medmenneskelige skridt sikrer børnenes trivsel bedst.

For medarbejderne er hele dagen betydningsfuld. Og i forhold til pædagogisk potentiale skelnes ikke mellem voksenstyrede aktiviteter eller de daglige rutiner. Skiftning af en ble, samling eller barneinitieret leg er alt sammen situationer, hvor barnet, med den voksnes professionelle nærvær, hele tiden kan lære nyt om sig selv og andre, og derved udvikle sig.

Risskovs Dagtilbuds ressourcegrupper er:

- Sproggruppe
- Motorikgruppe
- Vuggestuegruppe
- SLF – gruppe
- Storbørnsgruppen

13. Dokumentation og refleksionspraksis

Ledelsen har ansvar for, at det pædagogiske personale løbende forholder sig refleksivt til, hvordan de pædagogiske læringsmiljøer understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse. Det kan fx ske ved, at praksis fastholdes gennem pædagogisk dokumentation, der danner grundlag for analyse, og systematisk refleksion og justering af praksis.

Professionel dømmekraft og en systematisk faglig og kritisk refleksion over egen og fælles praksis er et vigtigt grundlag for lokalt at udvikle dagtilbud af høj kvalitet. Refleksionen forudsætter, at man er nysgerrig og undersøgende på hinandens praksis, søger sparring og tilbyder hjælp. Samtidig skal man turde udfordre hinandens vaner og rutiner og gøre det naturligt at dele viden og ideer til nye løsninger på tværs. Med afsæt i refleksionen og en stærk feedbackkultur skabes der i dagtilbuddet, afdelingen og i den enkelte gruppe stærkere læringsfællesskaber. Derved opbygges og udvikles både den professionelle kapacitet og dømmekraft.

Dokumentationen kan både være kvantitative og kvalitative data. Dokumentation til udvikling af de pædagogiske læringsmiljøer kan være personalets beskrivelser, iagttagelser eller videooptagelser af den pædagogiske praksis. Dokumentation af børnenes udbytte kan eksempelvis være børnenes egne produktioner, meninger, udtryk for trivsel, hvad de er optagede af og forældrenes informationer, holdninger og tilfredshed. Dokumentation er også det pædagogiske personales erfaringer, viden fra observation af børnenes leg og fortællinger fra praksis. Sidst men ikke mindst er data også viden baseret på forskning, resultater af evidensbaserede undersøgelser, socioøkonomi, vurderingsredskaber til fx sprog og robusthed mv. Der skal være balance mellem de ressourcer, der bruges på at dokumentere på den ene side og det udbytte, som det pædagogiske personale får, på den anden side.

Den pædagogiske dokumentation og refleksionspraksis vil tage afsæt i de bærende principper for Stærkere Læringsfællesskaber.

Beskrivelse af, hvordan der skabes en feedbackkultur, hvor der løbende dokumenteres og reflekteres over sammenhængen mellem de pædagogiske læringsmiljøer og børnenes trivsel, læring udvikling og dannelse, så der sker en videreudvikling og kvalificering af egen og fælles praksis.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvordan skaber vi en feedbackkultur, så refleksion over egen og fælles praksis bliver en naturlig del af hverdagen?
- Hvilke data er meningsfulde for os at indsamle og tage udgangspunkt i, når vi skal reflektere over vores daglige pædagogiske arbejde og børnenes udbytte heraf?
- Hvordan involverer vi børnene i den løbende refleksion og dokumentation?
- ...

I Risskov Dagtilbud arbejder vi i professionelle, forpligtende læringsfællesskaber med fælles mål og et ønske om at tage ansvar for at forbedre hinandens professionelle praksis. Det arbejder vi med gennem systematik i vores refleksioner over praksis og gennem dokumentation af både kvantitative og kvalitative data.

Vi arbejder for at sikre respekten for hinandens arbejde, både som professionelle og som mennesker, da det er afgørende for at få succes med at skabe en god og konstruktiv feedbackkultur.

Vi skaber en feedbackkultur, der udvikler vores praksis og læringsfællesskab ved hjælp af følgende:

- Systematisk sparring/supervision på møder.
- skabe rum og tid til feedback og refleksion på møder og løbende i dagligdagen.
- spørge ind til hinandens praksis gennem nysgerrighed og undren på egen og kollegaers praksis.
- vi understøtter samtalerne ved hjælp af en spørgeguide og Kolbs læringscirkel, så alle ved, hvad der spørges ind til.

Kvalitative og kvantitative data skal give mening for alle og indsamles i vores daglige praksis i hverdagen. Det kan være et bestemt emne, man som gruppe ønsker at stille skarpt på. Eller et emne som hele personalegruppen vil arbejde med – f.eks. børns sprog.

Kvalitative og kvantitative datakilder er for os:

- Billeder, video
- Praksisfortællinger
- lagttagelser
- Hjernen og Hjertet (et system vi bruger til forældresamtaler m.m.)
- Handleplaner
- Overleveringsmøder, netværksmøder
- børneinterview

Dataindsamling involverer børnene, så deres stemme kommer med. Det sker ved at inddrage børnene i dokumentationen. For eksempel hjælper børnene med at udvælge billeder til at lave en planche fra en aktivitet, her kommer børnene med deres egne fortællinger fra aktiviteten.

Vi ønsker at dataindsamling ikke kun foregår for pædagogen alene, men at der sættes tid af efter en aktivitet eller lignende, så børnene er med til at dokumentere det der lige er foregået. Vi inddrager børnene gennem børneinterview om f.eks. børnemiljø, for at sikre barnets stemme i det vi gør.

14. Evaluering

Udover at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet er dagtilbudslederen også ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål for de seks læreplanstemaer og skal beskrive sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Evalueringen skal offentliggøres.

Evalueringen baseres på den indsamlede dokumentation, herunder den løbende pædagogiske dokumentation og de systematiske refleksioner, der foregår i det enkelte læringsfælleskab blandt ledere og pædagogisk personale.

Beskrivelse af, hvordan vi vil evaluere sammenhængen mellem de pædagogiske læringsmiljøer og børnenes trivsel, læring udvikling og dannelse, med henblik på udvikling og kvalificering af dagtilbuddets praksis.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvilke oplysninger og dokumentation har vi brug for, for at kunne vurdere sammenhængen mellem de pædagogiske læringsmiljøer og børnenes udbytte?
- Hvordan organiserer vi indsamling af netop den relevante dokumentation, der kan øge de voksnes viden om, hvad der virker for børnene?
- Hvordan kan vi skabe en stærk evalueringskultur med videndeling på tværs af afdelingerne, der medfører bedre læringsmiljøer for børnene?
- ...

I vores dagtilbud skaber vi en evalueringskultur, der bygger på systematik, rutiner og indsamlede data, der dyrkes og bearbejdes på stuemøder, p-møder, teammøder og ressourcegruppemøder. Vi ønsker tydeligt og cirkulært at beskrive udvalgte øjeblikke af praksis og deri børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Vi indsamler og anvender data, der beskriver læringsmiljøet og børnenes perspektiv. Det er udgangspunktet for et kritisk blik på praksis, som gør, at vi kan skabe en udviklende evalueringskultur og dermed en kvalificering af praksis, der kommer børnene – vores kerneopgave – til gavn.

For at systematisere evaluering er der nedenfor lavet tre trin, medarbejderne i dagtilbuddet kan følge:

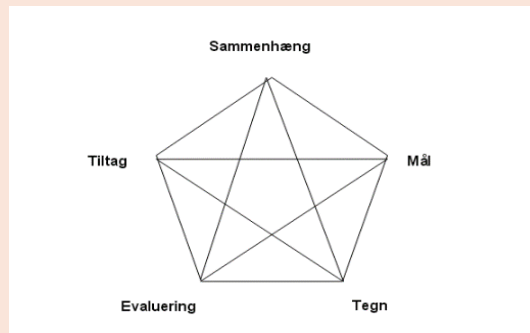
1. Udvælge et tydeligt og klart mål for læringsmiljøet. Kig kritisk på praksis med henblik på evaluering og udvikling af læringsmiljøet.
2. Dokumentation/tegn/data med fokus på sammenhæng mellem læringsmiljø og børns læring, trivsel, dannelse og udvikling:
 - Kolbs læringscirkel, SMTTE (se nedenfor)
 - Dialoghjul, sprogvurderinger, motorikvurderinger
 - Inddrage børnenes perspektiv, følge deres intentioner, observationer/iagttagelser, børnenes interesser og udbytter
 - Billeder, video, praksisfortællinger
3. Analysér dokumentation og sæt retning på fremtidens praksis:
Vi indgår i reflekterende dialoger på baggrund af viden om børnenes udvikling, ved brug af indsamlet datamateriale, billeder, praksisbeskrivelser m.m. og indgår løbende skriftlige aftaler og beslutninger om fremtidige praksis/handlinger.

Kolbs læringscirkel:

SMTTE-model:

Fremadrettet vil vi i højere grad fokusere på videndeling på tværs i dagtilbuddet. Det gør vi ved at benytte samme systematik på alle niveauer, gennem brug af ressourcegrupper og via let tilgængelig opbevaring af data, for eksempel på Børneintra og fællesmapper her.